

nici koristi. Od naroda se pa ne tirja, naj bode pis-mouk, toraj naj se pa tudi otroci ne trpinčijo in ne zgubljujejo časa z neslanimi pravili slovniškimi, celó za materni jezik ne, kterege za potrebo vže znajo, kajti slovniškega pravopisja se tudi po skrbnem navodu učitelja pri branju in pisanju dovelj naučé. Naj bi se visoka vlada tudi prepričala, da posiljevanje z nemščino v slovenščino ljudskih šolah ni naroda do zdaj ponemčilo, dasiravno se še zvedel ni, da mu je jezik od Boga podeljen dar, ki ima enako veljavo z vsemi drugimi jeziki, da bo pa tudi za naprej sila ta toliko manj izdala, ker se narod svoje in svojega jezika vrednosti bolj in bolj zaveda. Naj bi se toraj tudi od te posiljave odstopilo in narodu tolikanj več časa dovolilo, da se po domače omikuje, utrjuje in tolikanj bolj hvaležna in krepkejša podpora preslavne carevine postaja.

Naj se mi tû ne vsiljuje neslani ugovor, da ljudstvo samo tirja, naj se nemščina uči. Dokler se je moral slovenski narod na nemško palico opirati, da je mogel pri gosposki v uradnih kaj opraviti, bila je res potrebna opiralnica tá, a — odkar pa vsled novega vladnega zakona slehern narod pravico samostalnosti živati smé, — čemu še dalje take podpore? In — ako tudi sém ter tje po deželi kak sebičnik ali odpadnik to tirja, kaj je to vže cel narod? Al pa, ako dvoje ali troje staršev enega šolskega okraja za svoje otroke nemščine tirja, ali je pravično, da se zastran dvojih ali trojih otročičev sto in sto drugim dragi čas krade?!

Ljudske šole naj bodo tedaj za potrebo večine ljudstva, kdor pa hoče še kaj posebnega imeti, naj si tudi tega, a po posebni poti poišče.

Kje so pa tista napotila, po katerih naj bi se ljudske šole osnovale, utegnil bi tudi kdo vprašati? Le dovolite jih! — móž se bode po carevini vže dovelj dobilo, ki jih bodo sestaviti umeli, in — saj tû ne gré samo Slovencem, temveč — vsakemu narodu.

A z večjo skrbnostjo se pač sme vprašati, kje da se bodo taki učitelji dobili, ki bodo po takem načrtu delati zmožni? Kajti pri vsem spoštovanju do sedanjega učiteljstva mora se vendar reči, da jih je le malo, ki so po posebni marljivosti mimo navadnih šolskih vednosti še naprej v drugo za omiko ljudstva potrebna znanstva segali. Toda tudi v tem se ni prestrašiti; vsak učitelj naj se šteje v resnici pravega odgojitelja mladega ljudstva, naj marljivo poskrbi, v tem izuriti se, in — nalog izvrševati ne bode težavno. Za pripravnike toraj bo po tem takem zeló pripravnih, ustrojjenih učilnic pač potreba.

Take šole bile bi prave podlage ljudski omiki — in o takih šolah bi se moglo reči, da so ljudstvu res koristne in da stavijo korenike velikanskemu drevesu, na katerem vsakemu narodu zavednost prave vrednosti, vsa vodila do zaželenega stanja, a — državi zamorejo izrasti krepki stebri, ki jo delajo nerazrušljivo.

J. Grabrijan.

Politične stvari.

Avstrijsko-ogerska država.

„Novice“ so že unidan povedale, kaj je časnik Deakove stranke „Naplo“ pisal o slovesnosti, ki so jo nemški strelci imeli na Dunaji. Tako važne so bile „Naplove“ besede, ker iz njih govori „modrijan ogerski“, da jih ni prezrl noben politikar, noben časnik. Posebno tehtno govori „Reform“ o njih pod naslovom „avstrijsko-ogerska monarhija“ ter med drugim pravi:

„Komur se še niso oči odprle, kamo pelje v toliki hitrici dovršena sprava z Magjari, odprejo se mu zdaj. Zdaj ni več treba besedovanja, kako nevarno je to, kar si Magjari mislijo pod „spravo“ in kar zahtevajo.

Djanja že govore jasno in bodo še jasneje govorila, bodo prav odločno govorila in spolnila se bode sčasoma osoda tudi proti volji onim, ki so vedoma ali nevedoma bili roka tej spravi.

Da se je odstranilo celokupno ime Avstrija, to je osodepolna magjarska novêla k spravi — prav naslednica njena, na katero baron Beust, ko je delal za to spravo in na-se vzel naslov „avstrijskega državnega kancelarja“, še mislil ni. Mislil je s to spravo zopet na noge postaviti Avstrijo, — al Magjari nočejo nič vedeti od skupne Avstrije. Še to so težko dovolili, da se zveza s staro Avstrijo in z deželami ogerske krone imenuje avstrijsko-ogerska država, v magjarskem jeziku se le govori od ogersko-avstrijske države — to je, magjarska na prvem mestu. Sicer je Magjarom ta naslov le začasen; „avstrijska“ — mislijo — bode odpadla, in le „magjarska“ ostala. Da skrajna levica magjarska to hoče, to je zmiraj bila njena odkritosrčna beseda in zadnji čas prav posebno v razpravah zaradi brambovske postave. Tu je brez ovinkov izrekla željo in upanje, da „kralj ogerski“ sčasoma zgubi svoje nemške dedne dežele in obdrži le ogersko državo in z njeno pomočjo stvari veliko izhodno državno, kar je poklic bil Avstrije, a spolnila ga ni. Da se ta ločitev Ogerske od stare Avstrije kmalu zgodi, v to bi rada levica vse storila; zato je ta stranka bila odločno proti skupnosti in enoti armade. Večina ogerskega zbora — Deakova stranka — ne postopa tako hitro, ona diplomazira; ona je zmerna, noče vsega na enkrat, in noče svojih skrivnih misli prehitro razodeti.

Strelna slovesnost na Dunaji, to je, napitnice njene so sršene „Pesti Napla“ zdražile tako, da je mnogohvalisano spravo pokazal v pravi svoji podobi. Domači in tuji strelci so na Dunaji res tako čekali, kakor da ne bi bilo ne Ogra ne Slovana v Avstriji. Zato ni bilo čuda, da je ta demonstrativni nemškutarski krik razžalil Ogre in Slovane tako, da protestujejo. Al tega vendar nismo pričakovali, da se bode sicer preudarna in zmirna Deakova stranka zaradi tega krika tako spozabila, da bode kar naravnost svoje najskrivniše misli odkrila. A dobro je, da je to storila.

„Naplov“ sestavek prav jasno pravi, da Deakova stranka prav na to meri, kamor stranka levična, le da una počasi hodi, korak za korakom, ta pa skokoma.

Kakor skrajna levica, tako so tudi „Naplov“ politikarji Prusu prijazni, želijo in upajo, da Avstriji ni v Nemčiji nobenega prostora več, in da vse dežele avstrijske, ki so spadale pod „nemški bund“, se bojo ločile od avstrijsko-ogerske države (kaj neki še!!) in potopile v Nemčijo. Tega se Deakovci kar nič ne strašijo, kajti „Naplo“ pravi, po takem bi s kraljem svojim in dinastijo sami ostali kot posebno, samostojno kraljestvo. Za zdaj pa, dokler to ni mogoče, mislijo si avstrijsko-ogersko državo tako, da Ogerska je jedro in središče avstrijsko-ogerski državi.

Ali ni to odkritosrčna beseda? Po takem tedaj v novi Avstriji, katero je modrost in eneržija baron Beustova rešila in ktera po Giskrovem prerokovanju po novi vredbi mora postati velikán, bi Ogerska v notranji in vnanji politiki zvonec nosila, bi Ogerska bila jedro in središče?

Kaj se hoče proti temu reči? Res nič družega kakor to, da najpred nemški Avstrijanci za magjarsko gospodarstvo ne bojo marali.

Pa saj so na to Magjari tudi pripravljene; oni so trdno prepričani, da nemško valovje se ne bo dalo krotiti. In glejte! za tak primerljaj se delajo Magjari za brambovce nenemških narodov avstrijskih, da jih vzamejo pod svoje krilo! S tega si morejo posneti dober nauk tisti dunajski, graški in drugi taki politikarji, katerim je

cilj in konec novovstvarjene Avstrije ta, da Magjar in Nemeč morata biti gospodarja v Avstriji, da se skupaj branita proti Slovanom.

Mi prepuščamo Slovanom in Rumunom v preudarek, kako cenijo magjarsko krilstvo, in rečemo le to, da avstrijsko-ogerska monarhija v smislu „Naplovem“ je nemogoča. Ako modrost tega časnika ostane voditeljica Magjarom, porok smo jim, da pride čas, da Magjari ostanejo sami. Kako se jim bo pa takrat godilo, to naj sami premišlujejo!

Prihodnost bo kazala, ali smo bili krivi preroki.“

Zabavno berilo.

Klepetuljevič Kvasinski.

Humoreska v verzih, spisal France Zakrajšek.

Po ulicah od jutra do večera
 Podi Kvasinski, od konca tje do kraja
 Predirja mesto: cepeti, cepeti!
 Brez prenehanja. Kdo preštel bi, jaoh!
 Koliko skvasi vsak dan; kajti živo
 Na njem je vse: roké, nogé i usta
 Očitno ali kjer si bodi, vse ob enem
 Enako mlinu dela. Nenašedši
 Slušalca — toda joj gorjé mu, kdor
 Mu zajde v mrežo! — pokramlja tudi z brado
 Na glas, i ne maraje za nikogar.
 Srebro on ima živo mesto krvi,
 I kakor hlaçon, enkrat v divjem diru,
 Težko se vstavi. Tud noviconoštvo —
 Pa žalibog z nekterim dostavki —
 Opravlja naš Kvasinski, i brezplačno;
 Sploh ni z besedami kaj varčen.
 Po tlaku kreše iskre, ah! soseski
 Na škodo i vekšaje stroške jej;
 Ker dvakrat, kar je v mestu — kdo bi verjel? —
 Popraviti je dala tlak le zarad njega.
 Glej prišel je v kavarno. Tu zbledi
 Vsak znanec, kava v čaši pri tej priči
 Se ogorjupi jim. Strašna osoda!
 Komu namenjen je? Pač trikrat joj!
 Zdaj gledne le: „Ahá!“ i ko goščunu
 Leti v žrelo živa stvar s pogledi
 Strelečemu, tako se vdá izvoljenec
 Misleč si: Lehko noč, sedaj si shranjen!
 „Gospodine, nič novega?“ Na to
 Se kar vsede blizo njega ne čakaje
 Nikake besedice, ker koj začne:
 „Aj, apropos Mrzé! Nemara še ne veste?
 Vam nikdo ni povedal? To je čudno!
 Le čajte no, povem vam jaz.“ — „I kaj?
 Ne vem še nič, Kvasinski!“ — „Ej kak ne!
 Vse mesto se mu smeje, hahaha!
 Kako sem mu posvetil!“ — „Komu?
 Oprostite, da prašam.“ — „Ah, saj res,
 Od dne do dne sem veči pozabljivec,
 Že sram me je. Povedati sem hotel,
 To je . . .“ zdaj koj tabačnico
 Izleče Klepetuljevič, i modro
 Ob njo, glej, počí, pa ponudi jo
 Mrzeju: „Nujte, izvrsten je Tirolec,
 Si štejem v čast . . .“ Mrzé vès spehan vščipne
 V tabačnico, ter nese darek v nos.
 Kvasinski kihne, i za njim Mrzé;
 I kišeš ti, i kiham jaz, to gre devetkrat.
 „Ha, nel'te“ — tak začne — „ta gré v živo?“
 Mrzé prikimne: „Res, ta gré v živo!“
 „To da, Kvasinski, nekaj hotli ste . . .“
 „I da te zgaga, res!“ — Kvasinski se poprasne —
 „Prav imate, oštejte me, jezi
 Že tudi mene, da ničesa ne
 S'cer ima človek toliko po glavi
 Pa ha, kaj vidim? Ne zamerite
 Mrzé, koj pridem, dober znanec je.“
 To rekši zdaj Kvasinski, šine kar
 S klopí, pa: „Sluga, Bučar, sluga!“
 Ter stisne roko zdaj prišedšemu,
 Ki groze skor ozebe, i glavo zdajci

Nazaj pripogne vès osupnjen kakor kdor
 Na vipero je stopil z bôso nogo.
 Debelo gleda va-nj, Kvasinski pa
 Njegovo uho tako osreči: „No kako
 Je kaj, prijatelj? Pač že dolgo je,
 Kar nisva skupaj; toda, ej jaz telek!
 Pozabil bil bi skor čestitati.“ —

— „No, hvala vam, Kvasinski, hvala lepa!“
 „Tedaj je že gotovo, je?“ — „Kako pa.“
 „Železnica potegne tod?“ — „Brez dvombe.“
 „I cvela bo kupčija, bo?“ — „Tak upam.“
 „Vi ter quaterque beatus; s'cer iz srca
 Vam zmaga je privoščena tak sjajna.“
 Tako Kvasinski; a Mrzé poškili
 Nekolikokrat po Klepetuljeviču
 Iskaje prilike, da bi se zmuznil.
 To videvši Kvasinski koj spustí
 Rokó presrečnega prijatla, ko oddahne
 Se še le zdaj, ter opanjuje z gledom
 Mrzeta, češ, le čaj, saj pridem. „No zdravstvujte
 Mi Bučar! Da se vidva skor! Pač žali me
 Da tu ostati delj ne utegnem; moram k znancu,
 Ki komaj čaka na-me, k onemu gospodu;
 Prijatelj z Bogom!“ — „No Mrzé, pa brez zamere,
 Star znanec je i dober.“ — Tak uvaja
 Pogovor zdaj, vračaje se na svoje mesto,
 Kvasinski, pa se vsede. — „Ravn' tako
 Sem sklepal tudi jaz: Železnica
 Vam mora biti tod, pa je; zato bi bil
 Prisegel. Saj lesú i vode, kakor veste,
 Ne manjka ob vsej črti, i vrh tega
 Obilno trgov i vasi, pa malo stroškov.
 To so razlogi pač veljavni, kaj? —
 „Gotovo, i če še povdarite
 Kratkost, i . . .“ — „Pravo, ravno to
 Sem hotel reči, res kratkost, to stvar
 Je glavna. Zabil sem pristaviti,
 Kratkost, to je; i vendar so zabavljali
 Nekteri, češ, da to so prazne muhe.
 Tak se je Lipec ustil z nekim znancem
 Pri ministerstvu, kakor bi mu bil nek pisal,
 Da iz naših sanjarij ne bode nič.
 Pač „sanjarij“ Mrzé, tako je čekal.
 Al ni grdavš? Zato sem ga prijel
 Popoldne: Lipec, kje je pismo? No
 Gospodine, iz naših sanjarij
 Je vendar kaj; ant' veste, da potrjen
 Je predlog naš i naša prošnja? Bled
 Ko stena vam je bil . . .! — Pa primaruha!
 Vam nekam se mudí, Mrzé!“ — „Tako je,
 V gledišče sem namenjen.“ — „Prav, al čudno!
 Kako se najne želje strinjajo,
 V gledišče sem tud jaz napoten.“ — „A ta-ák?“
 To uprašanje spremi zdaj Mrzé
 Z Laokontovim pogledom proti nebu. —
 „Kaj hočete? Večeri so predolgi,
 Še dobro, da se človek kaj razgleda,
 I zraven še prijatla . . .“ — „O nikarte,
 Kvasinski, prevelika čast . . .“
 „I, kakor sem dejal, prijatla, s katerim
 Se dá pošteno pokramljati; toda čujte;
 Mrzé, al slišite? To je kreg i krik
 Tam dol; a to pa vendar ni dostojno
 V kavarni! Ko pride ta presneti
 „Pagat ultimo“, je kakor bi smodnik
 Užgal; tu ni očitanja več konca
 I zdaj še banda zunaj. Da ti vrag
 Tvoj bumbum! Človeku ni mogoče
 Do glasa, to je Babilonija!
 Tam se lasájo i prepirajo,
 Tu zunaj godba, pa govôri zdaj,
 Če moreš.“ — „Le nikar se ne jezite
 Kvasinski! (tak tolaži ga Mrzé
 Z očitnim smehljejem v povračilo
 Za toliko prestane muke), saj
 Jo režejo lepo. Izvrstna godba to!
 Saj bili ste vojak, i s'cer pogumen
 Tudi vi?“ — „Da, bil sem bil, Mrzé!
 Vi rekli ste: pogumen? Bogme, kaj
 Pogumen! Več, še več prijatelj.
 Nevarnost vratolomna, hladna kri!
 Ko vodil četo pri Kušto . . .“ — V tem hipu
 Čuj! reskne pred kavarno bombi enako.